

УДК 657

DOI: <https://doi.org/10.32851/2708-0366/2021.5.15>**Круковська О.В.**

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку і оподаткування,
Херсонський державний аграрно-економічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1531-8057>

Krukovska Olena

Kherson State Agrarian and Economic University

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ ІЗ ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ, ПІДРЯДНИКАМИ ТА КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

PECULIARITIES OF ACCOUNTING WITH SETTLEMENTS, SUPPLIERS, CONTRACTORS AND LIABILITIES OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

У статті розглянуто місце розрахунків із постачальниками й підрядниками у діяльності підприємств, у т. ч. аграрних, зокрема у наявності кредиторської заборгованості та управління нею. Виявлено чинники, які спричиняють її мимовільне приховування через недосконалість в обліку та аналізі, порушення платіжної дисципліни, погіршення ділової репутації та збитки. Установлено, що одним із найбільш поширених видів поточних зобов'язань є саме розрахунки з постачальниками та підрядниками підприємства або кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги. Наведено найбільш типові приклади таких ситуацій та їхні наслідки. Виявлено, що в умовах прискорення всіх процесів господарської діяльності, з одного боку, і наявності інфляції – з іншого, ліберальної валютної політики значення та роль своєчасних розрахунків із постачальниками і підрядниками по кредиторській заборгованості зростають, як і їх правильний та своєчасний облік для потреб управління. Обґрунтовано пропозиції щодо обліку розрахунків та кредиторської заборгованості, спрямовані на вдосконалення управління ними.

Ключові слова: облік, розрахунки, постачальники, підрядники, кредиторська заборгованість, первинні документи, реєстри, рахунки, аграрні підприємства, організація, управління, удосконалення.

В статье рассмотрено место расчетов с поставщиками и подрядчиками в деятельности предприятий, в т. ч. аграрных, в частности в наличии кредиторской задолженности и управлении ею. Выявлены факторы, вызывающие ее непроизвольное сокрытие из-за несовершенства в учете и анализе, нарушения платежной дисциплины, ухудшения деловой репутации и убытков. Установлено, что одним из самых распространенных видов текущих обязательств являются именно расчеты с поставщиками и подрядчиками предприятия или кредиторская задолженность за товары, работы, услуги. Приведены наиболее типичные примеры таких ситуаций и их последствия. Выявлено, что в условиях ускорения всех процессов хозяйственной деятельности, с одной стороны, и наличия инфляции – с другой, либеральной валютной политики значение и роль своевременных расчетов с поставщиками и подрядчиками, по кредиторской задолженности растут, как и их правильный и своевременный учет для нужд управления. Обоснованы предложения по учету расчетов и кредиторской задолженности, направленные на совершенствование управления ими.

Ключевые слова: учет, расчеты, поставщики, подрядчики, кредиторская задолженность, первичные документы, регистры, счета, аграрные предприятия, организация, управление, совершенствование.

The article considers the place of settlements with suppliers and contractors in the activities of enterprises, including agricultural, in particular, in the presence of accounts payable and its management. Factors that cause its involuntary concealment due to imperfections in accounting

and analysis, violation of payment discipline, deterioration of business reputation and losses have been identified. It is established that one of the most common types of current liabilities is settlements with suppliers and contractors of the company or accounts payable for goods, works and services. It is substantiated that the accounting indicators of debt according to calculations affect liquidity and solvency, characterize the financial condition of each individual enterprise and the state in general, affect the level of their investment attractiveness, creditworthiness and overall profitability. It is determined that when making payments on accounts at agricultural enterprises there are problems with control over accounts payable on accounts, because the payment can be full or partial. It is indicated that in order to eliminate the facts of overdue accounts payable, effective control over the timely repayment of debts of agricultural enterprises to suppliers and contractors, it is proposed to improve analytical accounting of settlements with them by introducing an analytical document into the accounting system. The most typical examples of such situations and their consequences are given. It was found that with the acceleration of all economic processes on the one hand, and inflation on the other, liberal monetary policy, the importance and role of timely settlements with suppliers and contractors, accounts payable increase, as well as their proper and timely accounting for management. It is determined that with the acceleration of all economic processes on the one hand, and the presence of inflation on the other, liberal monetary policy, the importance and role of timely settlements with suppliers and contractors, accounts payable increase, as well as their proper and timely accounting for management. Thus, the presented proposals, future developments carried out in this direction, will help to improve the organization of accounting for settlements with suppliers and contractors and accounts payable. This will help strengthen the financial condition and financial reporting of enterprises.

Key words: *accounting, calculations, suppliers, contractors, accounts payable, primary documents, registers, accounts, agricultural enterprises, organization, management, improvement.*

Постановка проблеми. В організації забезпечення ефективної діяльності підприємства важливими є постійний контроль та результативне управління розмірами кредиторської заборгованості. Як правило, дефіцит власних оборотних коштів зумовлений саме недоліками в обліку та аналізі кредиторської заборгованості. Окрім того, облікові й статистичні дані свідчать про те, що її структура характеризується досить високим рівнем питомої ваги простроченої заборгованості. Особливе місце в кредиторській заборгованості займають численні розрахунки з постачальниками і підрядниками.

Кредиторська заборгованість розуміє під собою можливість підприємств тимчасово використовувати запозиченими ресурсами, але водночас і зменшує показники платоспроможності та ліквідності. Окрім цього, наявність простроченої заборгованості може призвести до погіршення їх іміджу й ділової репутації. Однак за правильного управління кредиторською заборгованістю можна її зменшувати, усунути негативні наслідки її наявності. Це можливе за умови правильно організованої системи обліку, аналізу та аудиту розрахунків із постачальниками і підрядниками.

Управління кредиторською заборгованістю є одним із найбільш складних завдань бухгалтерського обліку, що пов'язано з існуванням проблеми неплатежів. Суб'єкти господарської діяльності на перший план висувають вирішення власних проблем замість виконання фінансових зобов'язань по платежах перед кредиторами. Прогалини законодавчої бази щодо майнової відповідальності за невиконання власних договірних зобов'язань дають можливість зловмисникам ухилятися від своєчасних розрахунків за борговими зобов'язаннями, тому актуальним завданням науки і практики є вдосконалення обліку розрахунків із постачальниками й підрядниками, отже, і кредиторської заборгованості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукової літератури свідчить, що питання щодо загальної сутності та класифікації кредиторської заборгованості підприємств становили пріоритетний напрям досліджень Ф.Ф. Бутинця, Р.Ф. Бруханського, Г.Г. Кірейцева, С.Ф. Голова, М.Я. Дем'яненка, Р.В. Малишева, Л.О. Мармуль,

І.Я. Омецінської, І.В. Орлова, В.Я. Плаксієнка, Н.М. Ткаченко, Л.К. Сука, К.С. Сурніної, О.М. Старенька, Н.І. Верхоглядової, Ю.С. Цал-Цалка, Т.С. Шаровської та ін. Проте вдосконалення її обліку у взаємозв'язку з основними чинниками – розрахунками з постачальниками й підрядниками – вимагає подальшого розроблення.

Формулювання цілей статті. Метою статті є визначення особливостей здійснення розрахунків із постачальниками й підрядниками та виникнення кредиторської заборгованості в аграрних підприємствах та їх обліку, а також розроблення пропозицій щодо його вдосконалення для потреб управління.

Виклад основного матеріалу. Взаємовідносини і, відповідно, розрахункові операції з постачальниками та підрядниками починаються з їх пошуку або вибору тим чи іншим підприємством. Розрахунки з постачальниками і підрядниками – це взаємні розрахунки підприємств за товарно-матеріальні цінності, виконані роботи, надані послуги. Вони є переважними у діяльності. Саме від безперервності та планомірності організації даних розрахунків вирішальною мірою залежать стан усіх розрахунків підприємства, його фінансова стійкість, ліквідність та платоспроможність [1, с. 175].

Постачальники та підрядники – це підприємства, які відвантажують продукцію (виконують роботи, надають послуги) покупцям, тобто по відношенню до постачальників підприємства-споживачі завжди виступають покупцями їхніх товарно-матеріальних цінностей, різноманітних послуг, включаючи отримання електроенергії, газу, пари, води, автопослуг, послуг зв'язку, послуг із переробки матеріальних цінностей тощо. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку «Зобов'язання» (П(С)БО 11) визначає порядок формування та відображення у звітності інформації про зобов'язання.

Цим стандартом усі зобов'язання класифікуються на довгострокові, поточні забезпечення та непередбачені. Згідно з П(С)БО 11, зобов'язання визначаються як заборгованість підприємства, що виникла внаслідок минулих подій і погашення якої, як очікується, призведе до зменшення ресурсів, що втілюють у собі економічні вигоди у майбутньому. Для бухгалтерського обліку вони поділяються на довгострокові та поточні [2]. Одним із найбільш поширених видів поточних зобов'язань є саме розрахунки з постачальниками та підрядниками підприємства, або кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги.

Згідно з П(С)БО 11 «Зобов'язання», у бухгалтерському балансі (ф. № 1) усі поточні зобов'язання відображаються за сумою погашення, тобто у фінансовій звітності в розділі поточних зобов'язань відображається сума, яка буде фактично сплачена під час погашення такого зобов'язання. Сума погашення – недисконтована сума грошових коштів або їх еквівалентів, що, як очікується, буде сплачена для погашення зобов'язань під час звичайної господарської діяльності підприємства. Організація обліку з постачальниками та підрядниками має забезпечити своєчасну перевірку розрахунків із підрядниками та попередження прострочення кредиторської заборгованості.

Прийняття нового Податкового кодексу України призвело до певних змін у порядку оцінки та відображення господарських операцій на рахунках обліку. Нині за умови часткої зміни законодавства, яке регулює відносини між суб'єктами господарювання, облік ускладнюється необхідністю враховувати всі аспекти внесених змін як до цивільного та господарського законодавства, так і нормативних документів, що регламентують фінансовий та податковий облік. Йдеться про забезпечення правильного відображення в обліку операцій із розрахунків із постачальниками та підрядниками, підвищення значення своєчасної та достовірної облікової та аналітичної інформації щодо стану активів та пасивів підприємств в обґрунтуванні та прийнятті управлінських рішень. Це ще раз засвідчує актуальність вирішення даних проблем.

Усі суб'єкти господарювання, організації та фізичні особи як суб'єкти підприємницької діяльності, метою діяльності яких є одержання прибутків, пов'язані з вироб-

ництвом та/або продажем власної продукції, виконанням робіт (наданням послуг), а отже, здійснюють у визначеному порядку розрахунки зі споживачами цінностей, робіт, послуг, тобто з покупцями і замовниками [3, с. 67]. Так, постійно здійснюють розрахунки аграрні підприємства, тому правильна організація їх обліку має велике значення для ефективного використання коштів.

Процес придбання (постачання) засобів аграрного виробництва є важливою передумовою для здійснення основної діяльності. Цей процес має відбуватися безперервно та рівномірно, оскільки надлишок або нестача матеріальних запасів негативно впливає на кінцевий результат господарської діяльності. Основні завдання обліку господарських операцій процесу придбання – правильне і своєчасне встановлення обсягу необхідних оборотних і необоротних активів, виявлення всіх витрат, пов'язаних із заготівлею засобів та предметів праці; визначення фактичної собівартості придбаних засобів та предметів праці; розрахунок результатів постачальницької діяльності, облік розрахунків із постачальниками за придбані цінності.

Облікові показники заборгованості за розрахунками впливають на ліквідність та платоспроможність, характеризують фінансовий стан кожного окремого підприємства і держави у цілому, впливають на рівень їхньої інвестиційної привабливості, кредитоспроможності та загальної рентабельності. Заборгованість перед постачальниками та підрядниками виникає через розрив у часі від моменту переходу права власності на придбані товари, виконані роботи чи надані послуги до моменту їхньої оплати.

О.П. Зоря, Р.В. Малишев пропонують вдосконалити аналіз розрахунків із постачальниками та підрядниками шляхом створення таблиці, де буде видно заборгованість кожного постачальника та підрядника за договорами, термінами погашення заборгованості за графіком та фактично [4, с. 78]. Це дасть змогу визначити за кожною операцією дотримання термінів постачання товарно-матеріальних цінностей і своєчасність розрахунків. Господарські операції повинні відображатися тільки на підставі своєчасно та правильно оформлених документів із заповненням усіх реквізитів підприємств.

І.М. Ревизюк та Є.В. Калюга запропонували методику аналізу поточних зобов'язань, яка полягає у вивченні структури поточних зобов'язань, їх оборотності, визначенні ступеня платоспроможності та ліквідності підприємства [5, с. 187]. Їх розраховують на основі даних фінансової звітності, а також у процесі розрахунків граничної суми поточних зобов'язань з урахуванням таких чинників, як доходи, витрати діяльності, оборотні активи. Це буде здійснено з метою встановлення платоспроможності підприємства та запобігання його банкрутству.

Як засіб удосконалення обліку І.Я. Омецінською запропоновано класифікацію боргів підприємства: із терміном погашення до трьох місяців; від трьох до шести місяців; більше шести місяців [6, с. 266]. Щодо аграрних підприємств країни для вдосконалення обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками потрібно вдосконалити не лише теоретичні розробки відносно системи обліку поточних зобов'язань, а й практичне впровадження. Доцільно розробити схему документування розрахунків між постачальниками, підрядниками та покупцями залежно від терміну та форм оплати, схему документообігу розрахунків із постачальниками та підрядниками на підприємстві. Це дасть змогу повністю розкрити облікову інформацію для ефективного управління господарською діяльністю аграрних підприємств, адже розрахунки з конкретним підприємством часто зосереджуються на одному рахунку незалежно від того, ким воно є: постачальником, покупцем або іншим кредитором чи дебітором, на рахунок 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками».

Субрахунок 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками» не показує заборгованість за кожним договором. Також не видно, яка заборгованість є поточною – термін сплати якої ще не настав, а яка вже прострочена, заборгованість змішалася з

дебіторською заборгованістю. Отже, для полегшення ведення бухгалтерського обліку кредиторської заборгованості за конкретними договорами потрібно ввести у План рахунків додаткові субрахунки до позабалансового рахунку 03 «Контрактні зобов'язання». За допомогою цих субрахунків полегшується робота бухгалтерів, не потрібно аналізувати кожний договір та вибирати кредиторську заборгованість на 631-му субрахунку. Цей аналіз заборгованості буде накопичуватися на позабалансових субрахунках – конкретно за кожним договором.

Ці позабалансові рахунки допомагають стежити за кредиторською заборгованістю, контролювати терміни її сплати. Вони показують усю ситуацію щодо заборгованості за кожним договором, що дає змогу більш правильно планувати розрахунки з постачальниками та підрядниками. На підприємстві мають бути документи, де б вели облік рохрахунків із постачальниками та підрядниками [7, с. 94], тому перед бухгалтерією постає завдання їх розроблення відповідно до умов господарювання конкретного підприємства. Зокрема, це стосується аналітичної документації щодо заборгованості підприємства перед постачальниками та підрядниками.

Під час здійснення оплати за рахунками на аграрних підприємствах виникають проблеми з контролю над кредиторською заборгованістю за рахунками, бо оплата може бути повною або частковою. Залишки за раніше сплаченими рахунками губляться, що унеможливує контроль заборгованості. Для вдосконалення ведення обліку з постачальниками та підрядниками пропонується ввести документ «Реєстр документів до сплати».

Доцільно використовувати зведений розпорядчий документ за кожний день та на перше число кожного місяця – «Реєстр документів до сплати», де вказано рахунки постачальників та терміни їх сплати, кінцеве сальдо за кожним рахунком. Використання запропонованого реєстру за кожний день та на перше число кожного місяця дасть змогу оперативному контролювати стан як усієї товарної кредиторської заборгованості, так і за кожним постачальником та підрядником. Зведений «Реєстр документів до сплати» є досить ефективним, тому що показує реєстр рахунків за кожним постачальником і підрядником та має інформацію про те, за що платить підприємство, які строки оплати та, найголовніше, – показує залишок за кожним рахунком на кінець дня і має накопичувальну інформацію на кінець місяця.

Для усунення фактів виникнення простроченої кредиторської заборгованості, ефективного контролю над своєчасним погашенням заборгованості аграрного підприємства перед постачальниками та підрядниками пропонується вдосконалити аналітичний облік розрахунків із ними шляхом упровадження в документообіг облікової системи аналітичного документа, а саме «Відомості розрахунків з постачальниками та підрядниками». Даний документ пропонується вести в розрізі кожного постачальника чи підрядника.

У відомості відображатимуться всі господарські операції, які були здійснені аграрним підприємством із конкретним постачальником та підрядником протягом року, такі як: отримання товарно-матеріальних цінностей (послуг) за конкретною поставкою; отримання передплати за конкретну поставку; оплата заборгованості за раніше отриману поставку. Це дасть змогу спеціалісту, що відповідає за правильність та своєчасність розрахунків із постачальниками та підрядниками, щодня правильно планувати платіжний баланс і здійснювати своєчасне погашення кредиторської заборгованості [8, с. 85].

Аналітична відомість розрахунків із постачальниками та підрядниками заповнюється на базі первинних документів. Для цього використовуються: договір купівлі-продажу; платіжне доручення; накладна чи рахунок-фактура; акт приймання-передачі; авансовий звіт. Відповідальність за ведення даної відомості та прийняття певних управлінських рішень щодо розрахунків із постачальниками та підрядниками про-

понується покласти на заступника головного бухгалтера. Розроблений аналітичний документ пропонується вести протягом року, після чого він закривається та передається до архіву, де строк його збереження становить три роки. Залишки ж переносяться в новостворений документ наступного звітнього періоду.

Для своєчасного надання первинних документів щодо отримання від постачальників та підрядників товарно-матеріальних цінностей (послуг) пропонується розробити «Довідку про надходження товарно-матеріальних цінностей (послуг) від постачальників та підрядників», в якому буде міститися відповідна інформація. Цю довідку слід вести у хронологічному порядку на кожну дату поставки. Оформлену відповідним чином, її потрібно передати для обробки не пізніше наступного дня, коли ця довідка була створена [9, с. 352]. Після обробки довідки за певний календарний період зшиваються та передаються до архіву, де зберігатимуться протягом трьох років.

Для скорочення й удосконалення кредиторської заборгованості можна надати низку пропозицій. Так, це спостереження за співвідношеннями дебіторської і кредиторської заборгованості. Переважання дебіторської заборгованості створює загрозу фінансовій стійкості підприємства і робить необхідним залучення додаткових засобів; перевищення кредиторської заборгованості над дебіторською може призвести до неплатоспроможності підприємства.

Також варто здійснити аналіз складу і структури кредиторської заборгованості за конкретними постачальниками та підрядниками, термінів утворення заборгованості або термінів їх можливого погашення. Це дасть змогу своєчасно виявляти прострочену заборгованість і вживати заходів щодо її стягнення. Дані про терміни виникнення (погашення) заборгованості мають бути регулярними й оперативними.

Необхідним є контроль оборотності дебіторської та кредиторської заборгованості, а також стану розрахунків щодо простроченої заборгованості [10], адже в умовах інфляції будь-яка відстрочка платежів призводить до того, що підприємство реально отримує лише частину вартості поставленої продукції, тому бажано розширити систему авансових платежів. Організація роботи з договорами, розміщена в картці клієнта, дає змогу відрізнити, працює він під реалізацію або за системою передоплати [11, с. 293]. Указані пропозиції вдосконалять організацію розрахунків, їх облік, знизять кредиторську заборгованість та зміцнять фінансовий стан підприємств агросфери [12].

Висновки. В умовах прискорення всіх процесів господарської діяльності, з одного боку, і наявності інфляції – з іншого, ліберальної валютної політики значення та роль своєчасних розрахунків із постачальниками і підрядниками, по кредиторській заборгованості зростають, як і їх правильний та своєчасний облік для потреб управління. Таким чином, вищевикладені пропозиції, майбутні розробки, здійснювані у цьому напрямі, сприятимуть удосконаленню організації обліку розрахунків із постачальниками та підрядниками та кредиторської заборгованості. Це сприятиме зміцненню фінансового стану й фінансової звітності підприємств.

Список використаних джерел:

1. Бруханський Р.Ф. Облік і аналіз у системі стратегічного менеджменту аграрного підприємства : монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2014. 384 с.
2. Зобов'язання : Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11, затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 8 жовтня 1999 р. № 237. URL: <http://www.dtk.com.ua/debet/ukr> (дата звернення: 25.12.2020).
3. Шаровська Т.С., Старенька О.М. Оперативний облік та контроль: інформаційна база для прийняття своєчасних управлінських рішень. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит*. 2015. № 1/6(21). С. 66–69.
4. Зоря О.П., Малишев Р.В. Теоретичні засади ведення обліку безготівкових розрахунків суб'єктів господарської діяльності банківськими установами. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 18. С. 77–79.

5. Ревизюк І.М., Калюга Є.В. Удосконалення обліку розрахунків з постачальниками. *Економічні науки*. 2013. № 10(4). С. 185–190.
6. Омецінська І.Я. Зобов'язання перед постачальниками та підрядниками: сутність, умови визнання та облік. *Інноваційна економіка*. 2012. № 11. С. 264–267.
7. Коваль С.В. Організаційно-економічні засади розвитку та вдосконалення структури ринку плодоовочевої продукції. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. Вип. 7. Ч. 2. С. 93–96.
8. Ігнатенко М.М. Формування інформаційної безпеки підприємств і організацій в умовах автоматизації обліку та фінансової звітності. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2017. № 4. С. 84–88.
9. Бухгалтерський облік у виробничих та агросервісних кооперативах : підручник / В.Я. Плаксієнко та ін. Київ : Центр учбової літератури, 2014. 515 с.
10. Ігнатенко М.М., Мармуть Л.О. Облік, оцінка й діагностика фінансово-економічних результатів діяльності у стратегічному менеджменті підприємств і організацій. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2017. Вип. 6(11). URL: <http://www.easterneurope-ebm.in.ua/11-2017-ukr> (дата звернення: 25.12.2020).
11. Transformation of approaches to determine influence factors in the economic development models / L.O. Marmul et al. *International Journal of Economics & Business Administration*. 2019. Vol. VII. Is. 2. P. 290–301.
12. Innovative Tools in the Methodology and Teaching of the Basic Principles of Enterprise Management / M.M. Ihnatenko et al. *International Journal of Management*. 2020. № 11(6). P. 847–854.

References:

1. Brukhanskyi R.F. (2014) Oblik i analiz u systemi stratehichnoho menedzhmentu ahrarynoho pidpryyemnytstva [Accounting and analysis in the system of strategic management of agricultural entrepreneurship]. Ternopil: TNEU.
2. Nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy (1999) Zobovyazannya: Polozhennya (standart) bukhgalterskoho obliku 11 [Obligations: Accounting Regulation (Standard) 11], no. 237. Available at: <http://www.dtk.com.ua/debet/ukr> (accessed 25 December 2020).
3. Sharovska T.S., Starenka O.M. (2015) Operatyvnyi oblik ta kontrol: informatsiina baza dia pryiniattia svoechasnykh upravlinskykh rishen [Operational accounting and control: an information base for making timely management decisions]. *Bukhhalterskyi oblik, analiz ta audit*, vol. 1/6(21), pp. 66–69.
4. Zorya O.P., Malyshev R.V. (2015) Teoretychni zasady vedennia obliku bezghotivkovykh rozrakhunkiv subiektiv hospodarskoi diialnosti bankivskymy ustanovamy [Theoretical principles of accounting for non-cash payments of business entities by banking institutions]. *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, vol. 18, pp. 77–79.
5. Revyzyuk I.M., Kalyuha YE.V. (2013) Udoshkonalennia obliku rozrakhunkiv z postachalnykamy [Improving accounting for payments to suppliers]. *Ekonomichni nauky*, vol. 10 (4), pp. 185–190.
6. Ometsinska I.Ya. (2012) Zoboviazannia pered postachalnykamy ta pidriadnykamy: sutnist, umovy vyznannia ta oblik [Liabilities to suppliers and contractors: substance, conditions of recognition and accounting]. *Innovatsiyna ekonomika*, vol. 11, pp. 264–267.
7. Koval S.V. (2016) Orhanizatsiyno-ekonomichni zasady rozvytku ta vdoshkonalennia struktury rynku plodoovochevoyi produktsiyi [Organizational and economic principles of development and improvement of the structure of the market of fruit and vegetable products]. *Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho natsionalnoho universytetu*, vol. 7, no. 2, pp. 93–96.
8. Ihnatenko M.M. (2017) Formuvannya informatsiynoyi bezpeky pidpryyemstv i orhanizatsiy v umovakh avtomatyzatsiyi obliku ta finansovoyi zvitnosti [Formation of information security of enterprises and organizations in terms of automation of accounting and financial reporting]. *Visnyk Berdyanskoho universytetu menedzhmentu i biznesu*, vol. 4, pp. 84–88.
9. Plakhsienko V.Ya. (2014) Bukhhalters'kyi oblik u vyrobnychykh ta ahroservisykh kooperatyvak [Accounting in production and agricultural service cooperatives]. Kyiv: Tsentр uchbovoyi literatury. (in Ukrainian)
10. Ihnatenko M.M., Marmul L.O. (2017) Oblik, otsinka y diahnostryka finansovo-ekonomichnykh rezultativ diyalnosti u stratehichnomu menedzhmentі pidpryyemstv i orhanizatsiy [Accounting, evaluation

luation and diagnosis of financial and economic results of activities in the strategic management of enterprises and organizations]. *Skhidna Yevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnya*, vol. 6(11). Available at: <http://www.easterneurope-ebm.in.ua/11-2017-ukr> (accessed 25 December 2020).

11. Marmul L.O., Ihnatenko M.M., Ushakov D.S., Kuchyn S.P. (2019) Transformation of approaches to determine influence factors in the economic development models. *International Journal of Economics & Business Administration*, vol. VII, iss. 2, pp. 290–301.

12. Ihnatenko M.M., Marmul L.O., Petrenko V.S., Karnaushenko A.S., Levaieva L. (2020) Innovative Tools in the Methodology and Teaching of the Basic Principles of Enterprise Management. *International Journal of Management*, no. 11 (6), pp. 847–854.
